

НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ БУКВ-ПІКТОГРАМ

Ольга ПАЛЕХА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка;

Тетяна БЕЗРУЧКО,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

***Анотація.** У статті проаналізовано використання піктограм як ефективного методу навчання читання англійською мовою учнів початкових класів. З'ясовано, що використання піктограм у процесі формування навичок техніки читання робить навчальний матеріал зрозумілим і доступним для учнів початкових класів. Автори статті наголошують, що введення «живих» букв на уроках дозволяє швидко кодувати і декодувати букви англійського алфавіту.*

***Ключові слова:** техніка читання, піктограма, «живі» букви, учні початкових класів, урок англійської мови.*

TEACHING READING TECHNIQUES TO PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN ENGLISH LESSONS WITH THE USE OF PICTOGRAMS

Olha PALEKHA,

Tetiana BEZRUCHKO

***Abstract.** The article analyzes the use of pictograms as an effective method of teaching reading in English to primary school students. It has been found that the usage of pictograms in the process of forming reading technique skills makes the educational material understandable and accessible to primary school students. The authors of the article emphasize that the introduction of «live» letters in lessons allows children to quickly encode and decode the letters of the English alphabet.*

***Keywords:** reading technique, pictogram, «live» letters, primary school students, the English language lesson.*

Пріоритетність навчання іноземної мови з раннього віку пояснюється тим, що з розширенням міжнародних зв'язків і виходом України на міжнародний ринок, володіння однією або

декількома іноземними мовами стає нагальною потребою особистості. Запровадження Нової української школи як ключової реформи Міністерства освіти і науки дозволило якісно удосконалити навчання англійської мови учнів початкових класів, переосмислити цілей, завдань і змісту навчання, оновити підходи до організації освітнього процесу з урахуванням психологічних особливостей засвоєння іноземної мови молодшими школярами.

Гнучкість природного механізму засвоєння англійської мови учнями початкових класів, їхні імітаційні здібності, допитливість і прагнення до пізнання нового, сприяють ефективному розв'язанню завдань, що постають перед англійською мовою як обов'язковим навчальним предметом у початковій школі, одним з яких є створення психологічних і дидактичних умов для розвитку в учнів бажання оволодіти іноземною мовою.

Оскільки у процесі навчання учні більшу частину інформації отримують через друкований текст, недостатня увага до проблем навчання читання англійською мовою може призвести до того, що в них складеться викривлена уява про англійську мову як навчальний предмет і втратиться інтерес до читання. Таким чином, з перших уроків англійської мови діти повинні засвоювати букви англійського алфавіту і поступово, у міру оволодіння лексико-граматичним матеріалом, вчитися читати.

Рівень мовленнєвого розвитку молодших школярів у рідній мові дозволяє вже в перший рік навчання англійської мови починати формувати в них навички техніки читання у ході читання слів, етикетних реплік і простих речень з опорою на зображальну наочність і без неї. Разом з тим слід зазначити, що основною трудностю, з якою можуть зустрітися учні початкових класів під час оволодіння технікою читання англійською мовою на рівні перекодування графічних комплексів у значеннєві одиниці, є варіативність графемно-фонемних відповідностей, яка спричиняється кількісною неадекватністю графічного образу його звуковому еквіваленту, що призводить до різночитання однакових букв і їх сполучень. Процес оволодіння графемно-фонемними відповідностями є проміжним шляхом до оволодіння знаковими системами. Разом з тим, дітям 6-8-річного віку важко орієнтуватися на загальні поняття, оскільки формально-логічне мислення в них лише починає розвиватися.

Отже, спроби навчати їх англомовного читання з опорою на абстрактно-понятійне мислення, можуть виявитися малопродуктивними. У зв'язку з цим виникає потреба пошуку засобів навчання, використання яких дозволило б зробити світ мовних абстракцій зрозумілим дітям молодшого шкільного віку і, відповідно, полегшило б засвоєння як оптичного образу графічного символу, так прямих і варіативних графемно-фонемних відповідностей.

Навчання читання розглядається як серйозна проблема методики навчання англійської мови, її досліджувало багато українських вчених. Праці початку ХХІ століття можна згрупувати за рядом певних проблем:

– психологічні особливості навчання читання (Л. Онуфрієва, І. Шастова);

– методи навчання техніки читання (А. Басіна, С. Гунько, М. Денисенко, О. Джулик, Р. Мартинова, Г. Матюха, Т. Полянська, О. Соловйова);

– причини виникнення труднощів читання і шляхи їх подолання (М. Денисенко, О. Петренко).

Мета статті – проаналізувати технологію навчання техніки читання учнів початкових класів із застосуванням піктограм на уроках англійської мови.

Технологія навчання техніки читання є сукупністю прийомів, які забезпечують якість процесу формування відповідних навичок, і тісно пов'язана з методами навчання техніки читання, оскільки для досягнення накреслених цілей і завдань учителю потрібно ясно бачити зміст навчання техніки читання, враховувати особливості графічної системи англійської мови, труднощі оволодіння читанням, а також характер зв'язків елементів навчального матеріалу, використовувати різні засоби навчання для формування навичок техніки читання, мати чітку дослідницьку позицію у галузі методичних розробок, зумовлену власним досвідом, знати вікові особливості учнів початкових класів та їх індивідуальні можливості.

Враховуючи особливості розвитку пізнавальних психічних процесів учнів початкових класів, вибір піктограми та кольорової сигналізації для перекодування графічних символів у звукомоторні образи може стати тим засобом навчання, який полегшить завдання формування компетентності у техніці читання. На думку М. Денисенко, вибираючи предмети з певної

сукупності, учні орієнтуються переважно на колір та форму, вважаючи саме їх характерними ознаками [1].

Вибір піктограм або зображальних мнемоників, які виконують ту ж саму роль, що і графічно зображені букви або слова як ключ для перекодування графічних символів теоретично і практично обґрунтований. Л. Уелдон переконує, що використання ілюстрації у процесі формування навичок техніки читання робить навчальний матеріал зрозумілим і доступним для учнів початкових класів, а також сприяє його засвоєнню. Іншими словами, за допомогою ілюстрації можна передати теоретичну інформацію і сформувані потрібну навичку, оскільки ілюстрація забезпечує можливість знакової і символічної передачі змісту і сприяє його запам'ятовуванню [5].

Ми погоджуємося із твердженням М. Денисенко про те, що образи, як відомо, завжди закодовані у двох формах – вербальній і аудитивній, вербальній і кінетичній, вербальній і зображальній. Прикладом того може бути використання персоніфікованих та художніх символів, а також «живих» букв для формування відповідних англомовних навичок і вмінь. Персоніфіковані символи містять у собі комунікативний намір і можуть використовуватися для навчання говоріння або читання текстів, які містять слова, що читаються за невідомими учням правилами. Художні символи створюють стійкі асоціації і сприяють кращому запам'ятовуванню текстового матеріалу [1].

«Живі» букви можна ефективно використовувати на уроках англійської мови під час ознайомлення учнів з графічною системою мови, оскільки з їхньою допомогою можна кодувати і декодувати букви англійського алфавіту. Пред'явлення букв алфавіту у формі «живих» букв сприяє їх швидкому засвоєнню.

Букви-образи або власне піктограми – це вербально-зображальні образи букв, у яких закодовані конкретні слова [3]. При цьому, назва закодованого у піктограмі слова починається з озвучуваної назви цієї букви (b – bird, s – snake; l – lamp, d – door, o – octopus), а зображення слова збігається з її формою.

Л. Уендон зауважує, що за допомогою такої піктограми учні без додаткових зусиль можуть, по-перше, розпізнати букви; по-друге, співвіднести їх з відповідними звуками і, нарешті, намалювати та написати ці букви [6]. Так подивившись на піктограму ведмедя, учні асоціативно «бачать» форму, яка є формою букви (B), а почувши його ім'я – аудитивний образ звуку, який ця буква передає (Bea/ Bunny/ Bob/ Brown etc. Bear).

Л. Рогова підкреслює, що нові, несподівані образи захоплюють учнів початкових класів та дозволяють довго утримувати їхню увагу, сприяють кращому запам'ятовуванню, через те, що пред'явлення букви-піктограми у формі описової інструкції активізує основні форми мислення: наочно-дійову, потім – наочно-образну, і нарешті – понятійно-логічну [2].

Прикладом букви-піктограми, яку можна використовувати на уроці англійської мови є велика буква «В», представлена на *рис. 1*.

Рис. 1. Піктограма великої букви «В» англійського алфавіту

Оскільки буква «В» містить у собі конкретне слово, а точніше – є істотою, то її можна описати у такий спосіб: Ведмедика Бі/Банні/Боба/Беар можна погладити по рівнесенькій спинці, потім по голівоньці і по товстенькому, кругленькому животу.

Наведений приклад доводить вищезазначене положення про те, що образність як один з типів кодування інформації є зображальною формою організації мішаної (зорово-аудитивно-кінетичної) експозиції матеріалу, у якій вербальний зміст трансформується у такий образ, який легко розпізнати, запам'ятати і відтворити [4]. Це відбувається завдяки тому, що піктограма активізує усі канали сприймання інформації.

На думку М. Денисенко, на перший погляд, піктограми здаються забавою для дітей, але вони формують пізнавальні, мовні та мовленнєві навички і вміння, а саме:

– навички озвучання буквеного тексту: навички звукової виразності мовлення, які формуються у ході чіткого вимовлення слів, до складу яких входить буква, що вивчається;

– графічні навички: навички розпізнавання, читання і написання букв, які формуються під час описування букв-образів;

– граматичні навички: навички побудови речення, які формуються під час створення історій про букви-піктограми;

– лексичні навички: розширення словникового запасу, яке починається у алфавітний період під час введення піктограм [1].

Використання піктограм у процесі навчання читання молодших школярів на уроках англійської мови значно употужнює цей процес. Це обумовлено тим, що піктограмами є зображеннями букв англійського алфавіту та їх сполучень, у якому поєднуються невербальні/ілюстративні і вербальні компоненти таким чином, що форма букви збігається з формою істоти або предмета, назва яких на письмі починається з цієї букви. Як результат створюється конкретно-образний зв'язок між формою букви/буквосполучення і її/їх звучанням.

Список використаних джерел:

1. Денисенко М. В. Навчання учнів початкової школи техніки читання англійською мовою : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 471 с.
2. Роговик Л. Психолого-педагогічні аспекти навчання шестиліток читання та письма (Використання психомоторних вправ). *Початкова школа*. 2002. №2 (392). С. 11–13.
3. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.
4. Hadfield J., Hadfield Ch. *Simple Reading Activities*. OUP, 2018. 67 p.
5. Wendon L. *Flexible Teaching Order: Progress Chart*. Letterland, 2000. P. 48–49.
6. Wendon L. *Literacy for Early Childhood: Learning From the Learners* // *Early Child Development and Care* / Ed. Roy Evans. Gordon and Breach Science Publishers S.A., 1993. Vol. 86. P. 11–22.